

plněním a prohloubením poznatků v dané problematice. Ostatním badatelům nezbývá než toto dílo, nejen pro jeho významný přesah do jiných oborů, doporučit.

///// zpráva //////////////////////////////////////

Paul Felix Lazarsfeld – His Methodological Inspirations and Networking Activities in the Field of Social Research. Praha, 25.–27. září 2011.

Eva Balážová

Ve dnech 25.–27. září hostila Fakulta sociálních věd UK ve spolupráci s Vídeňskou univerzitou a WAPOR mezinárodní konferenci s názvem „Paul Felix Lazarsfeld - His Methodological Inspirations and Networking Activities in the Field of Social Research”. Ačkoliv se konference uskutečnila v roce 110. výročí narození P. F. Lazarsfelda, nešlo o příležitostný podnik, pražské setkání totiž navazovalo na úspěšný tematický seminář WAPOR „The Early Days of Survey Research and Their Importance Today“, který se uskutečnil v roce 2010 ve Vídni.

Paul Felix Lazarsfeld se významně podílel na vývoji moderních výzkumných metod, byl ale také schopný sestavit a vést inter-

disciplinární pracovní týmy propojující vědce různých zemí. Peter Gerlich jej ve své přednášce popsal pěti rolemi, které v průběhu svého působení aktivně zastával. V roli *učitele* byl Lazarsfeld angažující, své studenty zapojoval do výzkumných projektů. *Objevitelem* byl ve výzkumné metodologii, pro kterou hledal nové cesty. *Analytika* z něj činí jeho schopnost číst a pozorně nahlížet do dat, *reformátora* zase jeho úspěšné prosazování nových přístupů. Lazarsfeld byl konečně velkým *organizátorem*, měl obrovskou schopnost zvolit si vhodné spolupracovníky, z nichž vytvářel účinné výzkumné týmy, které sám dokázal vést. Toto rozdělení nebylo opomenuté ani ve struktuře konference, která se zabývala jak výzkumnou prací a metodologickými postupy Lazarsfelda, tak i jeho osobností a bohatým životním příběhem.

Konference se na osobnost P. F. Lazarsfelda zaměřila hned ze tří stran, a totiž na (a) jeho práci včetně metodologických přístupů, výzkumných záměrů, postupů a závěrů, (b) jeho osobnost jako učitele, vědce a koordinátora, na jeho vědecké zaměření a životní příběh, a konečně na (c) inspiraci a odkaz jeho empirických metodologických postupů a výzkumných zaměření v současných výzkumných projektech. Tyto okruhy se vzájemně prolínaly v jednotlivých příspěvcích,

ale často také v živých diskusích o správném uchopení a pochopení konkrétních odkazů, případně objasňujících postoje Lazarsfelda v konkrétních situacích.

Interdisciplinární povaha konference, na které byla zastoupena sociologie, sociální politika, politologie, historie, komunikační věda a filosofie, stála za přínosnou různorodostí příspěvků, mnohdy obohacených o vzpomínky přednášejících na jejich osobní setkání s Lazarsfeldem.

Do první sady příspěvků, zaměřených na Lazarsfeldovy metodologické postupy, výzkumné záměry a projekty, je možné řadit přednášky o teorii názorových vůdců (T. Petersen, K. Ikeda), přednášky věnované *Survey Analysis* ve vídeňském RAVAG výzkumu (R. Kollár), stejně jako přednášky o analýze latentních struktur (L. A. Goodman a T. F. Liao, T. Holeček), o panelových studiích (L. A. Goodman a T. F. Liao), o tzv. elaboraci (P. Gundelach, S. Kreiner) či ještě o „firehouse“ výzkumech (K. Němečková). Příspěvek Jana Balona poukázal na snahu P. F. Lazarsfelda, R. K. Mertona a T. Parsonsa sjednotit sociologii jako vědu, jejíž ambicí by mj. bylo stát se konkurenceschopnou ve srovnání s jinými společenskými vědami (zejména psychologie a ekonomie). Jan Maršálek následně popsal Lazarsfeldův příspěvek k filosofii sociálních věd

a jeho propojení s francouzským sociologem Raymondem Boudonem.

Do druhého okruhu, věnovaného tentokrát osobnosti P. F. Lazarsfelda, patřila zejména neobvyklá, ale velice přínosná a zajímavá přednáška Petra Gerlicha. Ta se od ostatních referátů lišila tím, že byla zcela věnována vykreslení Lazarsfeldova charakteru přímo z osobní zkušenosti. Doplnující komentáře Hynka Jeřábka (organizátora pražského setkání) o Lazarsfeldově životním příběhu a o lidech, kteří s ním spolupracovali, ale také Christiana Flecka o Lazarsfeldově vystupování a názorech, dokonale dokreslily tento neobvykle blízký Lazarsfeldův obraz. David Morrison posléze popsal propojení akademických a komerčních sítí, které se střídající intenzitou, avšak souběžně ovlivňovaly Lazarsfeldovu práci a tvořily pevnou základnu pro jeho působení.

Třetí konferenční blok byl věnován inspiraci, kterou Lazarsfeldova výzkumná témata a metodologické postupy představovaly pro jeho následovníky. Cenné byly pro posluchače jednotlivých referátů praktické ukázky využití, někdy problematickým, konkrétních Lazarsfeldem preferovaných výzkumných metod. Skvělým příkladem tohoto přístupu byla přednáška Thomase Petersena, který upozornil na případ, kdy může za jiných podmínek dobře fungující koncept

názorových vůdců náhle selhat v důsledku nečekaných okolností, jakými mohou být pro předvolební preference kupříkladu povodně (jde o skutečnou německou zkušenost). Petersenův výzkumný tým byl zaskočen, když se v roce 2002 povodně staly hlavním mediálním tématem na úkor předvolební diskuse a politickým tématům. Využití konceptu názorových vůdců popsal také Ken'ichi Ikeda na příkladu japonských předvolebních preferencí a zákaznickém chování. Peter Gundenlach zase popsal nečekaný návrat využití modelu elaborace v době pokročilé výpočetní techniky. Mezi praktické využití Lazarsfeldova odkazu patří také *Median Wheeluator*, nástupce původní výzkumné pomůcky *Program Analyzer*. Tuto inovaci popsal Daniel Prokop, přičemž vysvětlil její současné využití při vyhodnocování úspěšnosti rozhlasových a televizních programů.

Neobvyklá intenzita diskusí snad dobře korespondovala s naturelem Lazarsfeldovy osobnosti. Motivující atmosféru konference nechť na tomto místě reprezentuje Lazarsfeldovo doporučení studentům, které připomněl Petr Gerlich: „Pamatujte, že si vždy můžete vytvořit vlastní zdroje, buďte interdisciplinární a nepřejímejte obecné pravdy.“

